

รายงาน
ของ
คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ
สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ”

๔/๑๒/สปท.
สำนักกรรมการ ๑
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ตัวหนังสือ

(สำเนา)

ที่ (สปท) ๑๒๑๓ /๒๕๕๙

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ถนนอุทองใน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ

กราบเรียน ประธานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๙/๒๕๕๘ วันอังคารที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ได้มีมติตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ นั้น ซึ่งกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นายสถิตย์ ลิ่มพงศ์พันธุ์	ประธานกรรมการ
๒. นายรังสรรค์ ศรีวรศาสตร์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายคณิสสร นาวานุเคราะห์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายทวีศักดิ์ กอนันต์กุล	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. พลเอก วิชิต ยาทิพย์	ที่ปรึกษากรรมการ
๖. นายปิติพงศ์ พิ้งบุญ ณ อยุธยา	ที่ปรึกษากรรมการ
๗. นายมนู เลียวไพโรจน์	ที่ปรึกษากรรมการ
๘. นายสันตศักดิ์ จรุง งามพิเชษฐ์	ที่ปรึกษากรรมการ
๙. นายสมชัย ฤชุพันธุ์	โฆษกกรรมการ
๑๐. นายกฤษฎา จินะวิจารณ์	ผู้ช่วยโฆษกกรรมการ
๑๑. นายกลินท์ สารสิน	กรรมการ
๑๒. นายเฉลิมศักดิ์ อปสุวรรณ	กรรมการ
๑๓. นายชูชาติ อินสว่าง	กรรมการ
๑๔. นายชูศักดิ์ เกวี	กรรมการ
๑๕. นายดุสิต ลีลาภัทรพันธุ์	กรรมการ
๑๖. พันเอก ธนศักดิ์ มิตรภานนท์	กรรมการ
๑๗. นายธนศพล ธนบุญวัฒน์	กรรมการ
๑๘. นายเลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ	กรรมการ
๑๙. นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์	กรรมการ
๒๐. นายสุวัฒน์ จิราพันธุ์	กรรมการ

/๒๑.นางอรมน ทรัพย์ทวีธรรม...

๒๑. นางอรมน ทริพย์ทวีธรรม	กรรมการ
๒๒. นายกอบศักดิ์ ภูตระกูล	เลขานุการกรรมการ
๒๓. นางปัทมา เขียววิศิษฐ์สกุล	ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษารายงานเรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” ตามแผนการปฏิรูปของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ เสร็จแล้ว

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศพิจารณา และหากสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเห็นชอบ ขอให้โปรดส่งรายงานไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) สติชัย ลิ้มพงศ์พันธุ์

(นายสติชัย ลิ้มพงศ์พันธุ์)

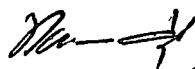
ประธานกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ

สำนักกรรมการ ๑

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๗๒, ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๘๐

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๗๔

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวทยาวรรณ ศุภดิษฐ์)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑

นางสาวอิวรรณ สวรรค์วัฒนกุล/ร่าง
นางจิรัชญา ชินะประภา/พิมพ์
นางสาวพิมพ์อาภา พันธุ์ลี/ตรวจ

สารบัญ
รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ
เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ”

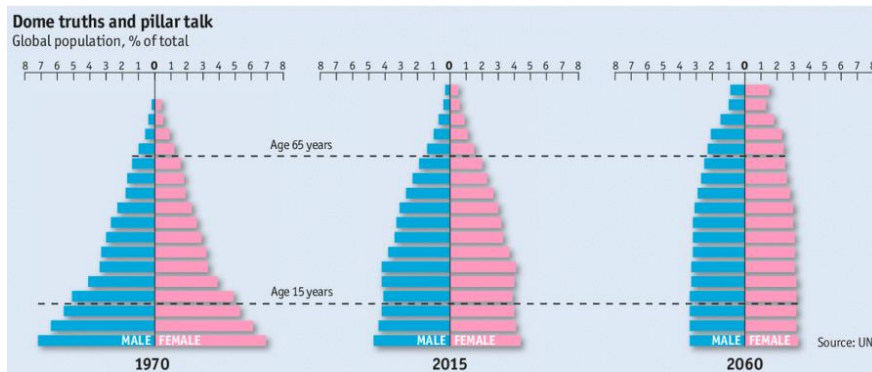
๑. แผนการปฏิรูป	๑
๒. วิธีการปฏิรูป	๑๕
๓. กำหนดเวลาการปฏิรูป	๑๗
๔. แหล่งที่มาของงบประมาณ	๑๗
๕. องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผู้สูงอายุ	๑๘
๖. ข้อเสนอแนะ	๑๙

รายงานของคณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ
เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ”

๑. แผนการปฏิรูป

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงประชากรโลก

องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่าปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๖๔๓ (ค.ศ. ๒๐๐๑ - ๒๑๐๐) จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ หมายถึง การมีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรรวมทั่วโลก จากรูปที่ ๑ จะเห็นว่าโครงสร้างปิรามิดประชากรโลกจะเปลี่ยนแปลงจากฐานกว้างสู่ฐานแคบตามฐานเวลาและปลายปิรามิดจะกว้างขึ้น นั่นคือ จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้นและอายุยืนขึ้น เนื่องจากผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดี มีโภชนาการทางอาหารที่ถูกหลักอนามัย ประชากรมีมาตรฐานชีวิตที่ดี มีการศึกษา มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการแพทย์ ซึ่งจะส่งผลทำให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น อัตราการตายลดลง ประชากรมีอายุยืนยาวขณะที่อัตราการเกิดก็น้อยลงจนทำให้โลกเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ช่วงปี ค.ศ. ๒๐๐๕ - ๒๐๑๐ ประชากรในแถบทวีปอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่นซึ่งถือว่าเป็นประเทศพัฒนาแล้วมีอายุขัยเฉลี่ยสูงสุดมากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ กล่าวคือ มีอายุขัยเฉลี่ย ๗๗.๒ - ๘๑.๕ ปี ในขณะที่ประเทศในแถบแอฟริกาซึ่งถือว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนา มีอายุขัยเฉลี่ยเพียง ๕๑.๕ - ๕๐.๗ ปี แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีแนวโน้มว่าประชากรผู้สูงอายุในโลกเหล่านี้จะมีฐานะยากจน ดังนั้น จึงเป็นประเด็นท้าทายทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศจะต้องมีแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงของประชากรผู้สูงอายุ

รูปที่ ๑

ที่มา : The Economist. “The world reshaped.”, retrieved on 4 July 2016, from <http://www.economist.com/news/21631911-end-population-pyramid-world-reshaped>

ผลกระทบและการเตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญ แนวโน้มสังคมผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั่วโลกนั้น เมื่อมีผู้สูงอายุมากขึ้นย่อมส่งผลทำให้ปัจจัยการผลิตทางด้านแรงงานลดลง ดูจากสัดส่วนประชากรวัยแรงงานต่อประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จะลดลงมาเหลือร้อยละ ๕๕.๑ จากปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ที่ร้อยละ ๖๖.๓ คือลดลง ๑๑.๒% การออมลดลง ดังข้อมูลรายได้ประชาชาติของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ แบบปริมาณลูกโซ่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ (สศช.) ระบุว่า การออมของประเทศ “เริ่ม” ไม่เพียงพอต่อการลงทุนในช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา การออมสุทธิของครัวเรือนมีมูลค่า ๕๙๔,๔๓๙ ล้านบาท หดตัว -๖.๑% เทียบกับปีก่อนหน้าที่ขยายตัว ๓.๓% การออมของภาครัฐและรัฐวิสาหกิจปี ๒๕๕๖ มีมูลค่า ๑๐๒,๓๐๑ ล้านบาท หดตัว -๔๘.๘% ลดลงค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับที่หดตัว -๑๑.๙% ในปีที่แล้ว เป็นการลดลงทั้งการออมของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ โดยการออมของรัฐบาลมีมูลค่า -๒๑,๙๑๗ ล้านบาท หดตัว -๑๔๔.๕% ส่วนการออมของรัฐวิสาหกิจมีมูลค่า ๑๒๔,๒๑๘ ล้านบาท ลดลง -๑๗.๔% (จาก http://thaipublica.org/2015/03/savings-crisis_1/) ส่วนด้านสวัสดิการและการรักษาพยาบาล รัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มงบประมาณค่าใช้จ่ายมากขึ้น เพื่อดูแลและปฐมพยาบาลผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ รัฐบาลใช้งบประมาณไปทั้งสิ้น ๕๒๓,๗๒๖ ล้านบาท และคาดการณ์ว่าในอีก ๕๐ ปีข้างหน้า รัฐบาลต้องใช้งบประมาณถึง ๑๘ ล้านล้านบาท

นอกจากนี้ ยังพบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือน ดังตารางที่ ๑ จากการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีต่อแบบแผนการบริโภคของครัวเรือนไทย (สมประวิณ, ๒๐๑๐) พบว่าใน พ.ศ. ๒๕๗๓ สัดส่วนของการบริโภคสินค้าในครัวเรือนบางประเภทมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นและบางประเภทมีแนวโน้มลดลง โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๑ นอกจากนี้ การเป็นสังคมผู้สูงอายุยังทำให้เกิดส่วนเพิ่มในการบริโภคสินค้าและบริการกลุ่มที่เป็นการใช้จ่ายในครัวเรือน ได้แก่ เครื่องเรือนและค่าใช้จ่ายในบ้าน และที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นกลุ่มสินค้าและบริการที่มีความยืดหยุ่นสูง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบความต้องการสินค้าของครัวเรือนจะส่งสัญญาณไปถึงภาคการผลิตและการจ้างงานในสาขานั้น ๆ

หากไม่มีการเตรียมความพร้อมการจัดสรรทรัพยากรแรงงานที่จะลดลง จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้รายได้ประชาชาติลดลงได้ ดังนั้น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเตรียมความพร้อมเป็นเรื่องสำคัญ ควรจะร่วมมือกันทั้งภาครัฐและเอกชนตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชนและประเทศ โดยเฉพาะการร่วมกันกระตุ้นเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีการเตรียมความพร้อมระดับประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น การกระตุ้นให้เกิดกลุ่มภาคอุตสาหกรรมผลิตและบริการ ให้จัดทำผลิตภัณฑ์และบริการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุที่มีรูปแบบการบริโภคเปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอันจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพเป็นกำลังแรงงานสร้างผลผลิตให้แก่ประเทศได้อย่างมีความสุข

ตารางที่ ๑ เปรียบเทียบรูปแบบการบริโภคของครัวเรือนไทยในปี ๒๕๕๑ และปี ๒๕๗๓
ที่มีสินค้า ๕ รายการที่บริโภคเพิ่มขึ้น สินค้า ๑๐ รายการที่บริโภคลดลง

สัดส่วนในรายจ่ายเพื่อการบริโภค	๒๕๕๑	๒๕๗๓	การเปลี่ยนแปลง
ยานพาหนะ	๙.๕	๑๘.๒	๙๒.๐ %
เครื่องเรือนและค่าใช้จ่ายภายในบ้าน	๖.๓	๙.๐	๔๒.๒ %
สุขภาพ	๒.๕	๓.๓	๓๑.๕ %
อื่นๆ	๑๗.๔	๒๑.๒	๒๑.๘ %
บันเทิงและสังคม	๑.๓	๑.๖	๑๘.๗ %
การเดินทาง	๑๓.๔	๑๒.๒	- ๘.๖ %
เครื่องแต่งกาย	๔.๒	๓.๗	- ๑๐.๔ %
การศึกษา	๒.๒	๒.๐	- ๑๒.๕ %
ที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภค	๒๓.๑	๑๗.๕	- ๒๔.๑ %
การสื่อสาร	๕.๒	๓.๙	- ๒๔.๖ %
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	๐.๖	๐.๔	- ๓๐.๐ %
ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	๔.๑	๒.๖	- ๓๖.๐ %
อาหารและเครื่องดื่มรับประทานนอกบ้าน	๒.๑	๑.๒	- ๔๔.๕ %
ยาสูบ	๐.๓	๐.๑	- ๔๘.๑ %
อาหารและเครื่องดื่ม	๗.๙	๓.๑	- ๖๐.๙ %
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	

ที่มา : สมประวิณ มั่นประเสริฐ. (๒๐๑๐). การศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีต่อแบบแผนการบริโภคของครัวเรือนไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

๑.๒ สถานการณ์สังคมสูงวัยในประเทศไทย

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย (Ageing Society^๑) นับแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๓^๒ เป็นต้นมา โดย ๑ ใน ๑๐ ของประชากรไทยเป็นประชากรที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป และคาดว่าประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Complete Aged Society) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ คือประชากรสูงอายุจะมีถึง ๑ ใน ๕ และเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) ในอีก ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๗๘) โดยประมาณการว่าจะมีประชากรสูงอายุเพิ่มเป็นร้อยละ ๓๐^๓ ของจำนวนประชากรทั้งหมด

การเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทยนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีผลมาจากการเปลี่ยนผ่านทางประชากรที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

(๑) การลดภาวะการเกิดหรือภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศ จนกล่าวกันว่า เป็น “การปฏิวัติขนาดครอบครัวไทย จากแม่ลูกตลก เป็นแม่ลูกน้อย” ดังจะเห็นได้จากผู้หญิงไทยคนหนึ่งมีบุตรโดยเฉลี่ยประมาณ ๖ คน เมื่อ ๕๐ ปีที่แล้ว เหลือเพียงประมาณ ๑.๖ คนต่อสตรี ๑ คนในปัจจุบัน

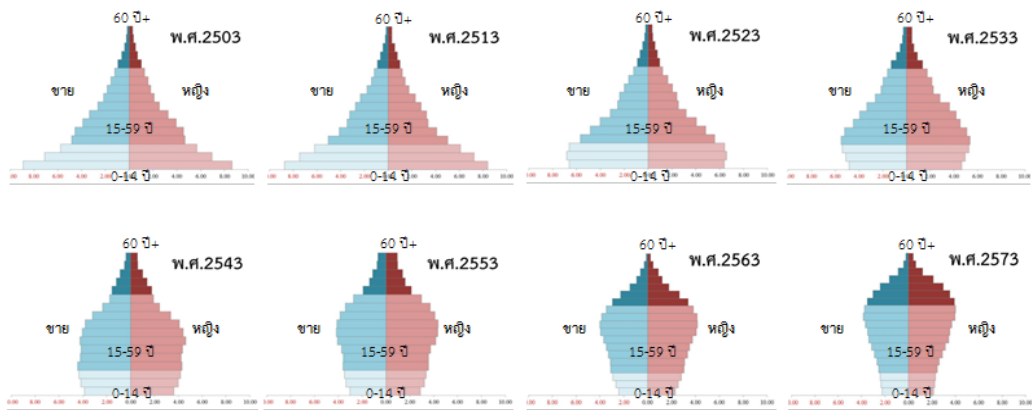
^๑ นิยามขององค์การสหประชาชาติเมื่อประเทศใดมีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป เกินร้อยละ ๑๐ หรืออายุ ๖๕ ปีขึ้นไป เกินร้อยละ ๗ ของประชากรทั้งหมดถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ เมื่อมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๐ และร้อยละ ๑๔ ตามลำดับ ส่วนสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด จะมีจำนวนประชากรสูงอายุที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเกิน ร้อยละ ๒๕ ของประชากรทั้งหมด

^๒ United Nations. ๒๐๑๓. World Population Prospect ๒๐๑๒ Revision.

^๓ มุลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๖.

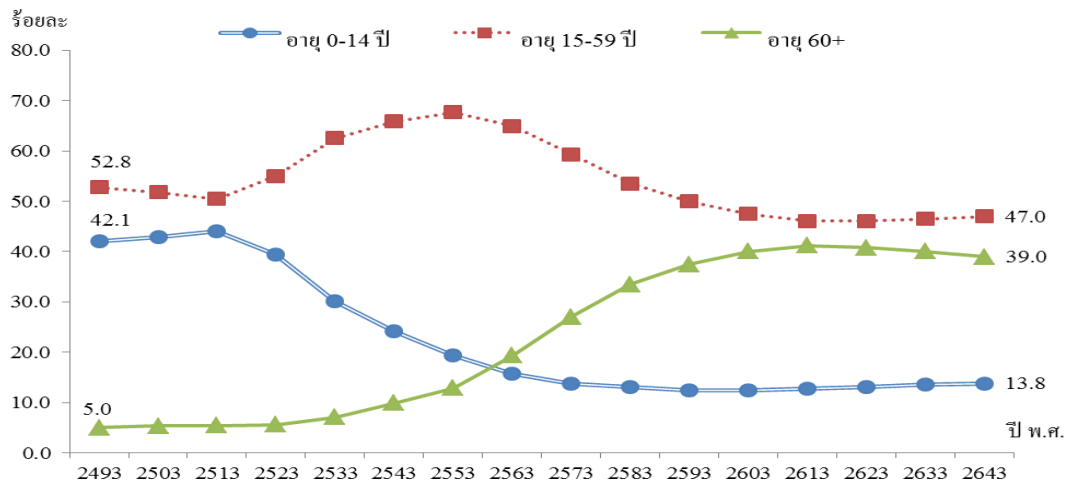
(๒) การลดภาวะการตายในกลุ่มเด็กและวัยแรงงานในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมาด้วยพัฒนาการทางการแพทย์และระบบสาธารณสุข ส่งผลให้ประชากรไทยมีอายุยืนยาวขึ้นเป็นลำดับ โดยอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (อายุโดยเฉลี่ยที่เมื่อเด็กเกิดมาแล้วคาดว่าจะมีชีวิตอยู่จนเสียชีวิต) เพิ่มจากอายุประมาณ ๕๐ ปี เป็นอายุประมาณ ๗๗ ปี ในปัจจุบัน

จากปัจจัยทั้ง ๒ ประการนี้ ส่งผลให้สังคมไทยก้าวสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ มิใช่เป็นแค่การเพิ่มจำนวนและสัดส่วนของประชากรสูงอายุเท่านั้น แต่ยังกระทบโครงสร้างทางอายุของประชากรทั้งหมด ทำให้ทั้งจำนวนและสัดส่วนของประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงเป็นลำดับ ดังแสดงในรูปที่ ๒ ผลกระทบที่ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือแนวโน้มการลดลงทั้งจำนวนและสัดส่วนประชากรวัยแรงงาน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องโดยตรงจากการลดลงของประชากรวัยเด็ก ส่วนจำนวนสัดส่วนของประชากรสูงอายุ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากวิทยาการทางการแพทย์และสภาพสังคมที่เจริญขึ้น ดังแสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนจำนวนประชากรทั้ง ๓ ช่วงวัยไว้ในรูปที่ ๓

รูปที่ ๒ แผนภูมิปิรามิดประชากรไทยปี พ.ศ. ๒๕๐๓ – พ.ศ. ๒๕๗๓

ที่มา : Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, *World Population Prospects: The 2012 Revision*, retrieved on 4 July 2016, from <http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm> (ใช้สมมติฐานแบบภาวะเจริญพันธุ์ระดับกลาง โดยภาวะเจริญพันธุ์รวมจะเพิ่มขึ้นจาก ๑.๔๑ เป็น ๑.๘๒)

รูปที่ ๓ แผนภูมิสัดส่วนของประชากรไทย จำแนกตามกลุ่มอายุ ๓ กลุ่มใหญ่ พ.ศ. ๒๔๙๓ – พ.ศ. ๒๖๔๓

ที่มา : Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, *World Population Prospects: The 2012 Revision*, retrieved on 4 July 2016, from <http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm> (ใช้สมมติฐานแบบภาวะเจริญพันธุ์ระดับกลาง โดยภาวะเจริญพันธุ์รวมจะเพิ่มขึ้นจาก ๑.๔๑ เป็น ๑.๘๒)

สถานการณ์กำลังแรงงานลดลง

จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. ๒๕๙๓ ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ ๕ ของประชากรทั้งหมดเท่านั้น แต่มีจำนวนประชากรวัยทำงานและวัยเด็กสูงถึงร้อยละ ๕๒.๘ และ ๔๒.๑ ตามลำดับ ด้วยสัดส่วนประชากรวัยเด็กที่ค่อนข้างสูง ส่งผลให้ในอีกช่วงเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยมีประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและถึงจุดสูงสุดเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓ (จำนวนประมาณ ๔๐ ล้านคน) จากนั้นก็จะมีสัดส่วนที่ลดลงตามลำดับและในอีกไม่เกิน ๑๕ ปี ประชากรไทยจะเริ่มเข้าสู่รูปแบบที่วัยแรงงานต้องรับภาระการเลี้ยงดูกลุ่มประชากรผู้สูงอายุและเด็กมากขึ้นเรื่อย ๆ จากปัจจุบันที่มีสัดส่วนประชากรวัยทำงานประมาณ ๔.๕ คนต่อการดูแลผู้สูงอายุ ๑ คน และประชากรวัยเด็กอีก ๑ คน (๔ : ๑ : ๑) เป็นสัดส่วนประชากรวัยทำงานประมาณ ๒ คนต่อการดูแลผู้สูงอายุ ๑ คน และประชากรวัยเด็กอีก ๑ คน (๒ : ๑ : ๑) ทำให้ครอบครัวในปัจจุบันและครอบครัวใหม่ในอนาคต จะต้องประสบกับปัญหาความเครียดจากภาระค่าครองชีพและภาระหน้าที่ที่ต้องดูแลคนในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น

นอกจากประเทศไทยจะมีประชากรสูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วแล้ว ยังพบว่าทั้งจำนวนและสัดส่วนของประชากรที่เป็นผู้สูงอายุวัยปลาย หรืออายุตั้งแต่ ๘๐ ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน จากการคาดประมาณประชากร พบว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุวัยปลายจะเพิ่มจากประมาณร้อยละ ๑๓ ของประชากรสูงอายุทั้งหมดในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นเกือบ ๑ ใน ๕ ของประชากรสูงอายุในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุวัยปลายนี้จะสะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นของประชากรที่อยู่ในวัยพึ่งพิงทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ รวมทั้งการที่อายุที่ยืนยาวขึ้นกลับตามมาด้วยการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังยาวนานขึ้น และโอกาสที่จะอยู่ในภาวะพึ่งพาอันเนื่องมาจากการทุพพลภาพมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย

สำหรับประเด็นด้านสุขภาพ แม้ว่าประชากรไทยจะมีอายุยืนยาวขึ้น แต่กลับพบว่าผู้สูงอายุกลับต้องเผชิญกับการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังและตกอยู่ในภาวะทุพพลภาพเพิ่มขึ้น หากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ จะส่งผลกระทบต่อทั้งตัวผู้สูงอายุเอง ครอบครัว รวมถึงภาครัฐที่จะต้องใช้งบประมาณจำนวนมหาศาล เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสุขภาพ การเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทยเป็นสิ่งที่เลี่ยงไม่ได้ และการเตรียมความพร้อมของระบบเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ จะทำให้เราเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และทันการณ์

ข้อมูลสนับสนุนจากจากศูนย์สำรวจความคิดเห็นนิคิต้าโพล และศูนย์วิจัยสังคมสูงอายุ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง “**ภาวะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ปี ๒๕๕๙**” สำรวจระหว่างวันที่ ๒๓ - ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙ กรณีศึกษาจากผู้สูงอายุไทยที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไปทั่วประเทศ พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ ร้อยละ ๖๓.๒๐ ระบุว่า ไม่ได้ทำงานแล้ว ส่วนใหญ่ร้อยละ ๕๘.๑๐ ใ้เหตุผลว่า เป็นเพราะอายุมากแล้ว รองลงมาร้อยละ ๑๙.๖๒ ระบุว่า เพราะเกษียณอายุแล้ว ผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือจากบุตรหลานมากที่สุดในรูปแบบเงินช่วยเหลือประจำ ร้อยละ ๒๔.๘๐ ดังสรุปผลการสำรวจในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ แสดงภาวะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ปี ๒๕๕๙

ภาวะการทำงาน รายได้เฉลี่ย และเหตุผลของการไม่ได้ทำงานของผู้สูงอายุไทย	
63.20%	ไม่ได้ทำงานแล้ว (58.10% อายุมาก 19.62% เกษียณอายุ 16.20% สุขภาพไม่ดี 15.19% ลูกหลานไม่อยากให้ทำงาน 2.28% ไม่มีใครจ้าง 0.38% อื่นๆ ได้แก่ ดูแลบิดามารดาที่ป่วย มีญาติที่น้องคอยช่วยเหลืออยู่แล้ว และทำงานด้านจิตอาสาให้กับวัด)
23.12%	ทำงานมีรายได้เป็นเดือน
13.68%	ทำงานมีรายได้เป็นวัน
ภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุไทย	
51.68%	ไม่มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ
48.32%	มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ ได้แก่ 49.69% การประกอบธุรกิจการค้า การประกอบอาชีพ 27.09% ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน 17.49% ที่อยู่อาศัย บ้าน คอนโด ทาวน์เฮาส์ ฯลฯ 14.24% การผ่อนสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น รถยนต์ จักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน 10.06% การศึกษาของบุตรหลาน 0.77% อื่นๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูพ่อแม่ ค่ารักษาพยาบาล ขาดค่าใช้จ่ายจากการถูกฉ้อโกง
การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านต่างๆ ของลูกหลานต่อผู้สูงอายุไทย	
24.80%	การให้เงินช่วยเหลือเป็นประจำ (ทุกวัน/สัปดาห์/เดือน)
21.20%	มีลูกหลานแต่ไม่ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านใดๆ
17.68%	ให้เงินช่วยเหลือตามโอกาส (เช่น วันเกิด ปีใหม่หรือสงกรานต์)
16.48%	ให้เวลาช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ช่วยงานบ้าน ทำกับข้าวให้ทาน อ่านหนังสือให้ฟัง ช่วยทำธุระ พาไปหาหมอ ฯลฯ
10.56%	ไม่มีลูกหลานมาให้ความช่วยเหลือ (โสด ไม่มีบุตรหลาน เป็นหม้าย/หย่าร้าง อยู่ตัวคนเดียว)
9.28%	ให้เวลาช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นครั้งคราว
บุคคลที่ผู้สูงอายุไทยจะขอให้ความช่วยเหลือเป็นคนแรกถ้าหากมีปัญหาทางด้านการเงิน (5 อันดับ)	
47.68%	ลูก
9.36%	สถาบันการเงิน (ธนาคาร สหกรณ์ออมทรัพย์)
7.84%	คู่สมรส
7.44%	พี่น้อง/ญาติ/คนในครอบครัว
3.92%	พึ่งตนเอง
การนำเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ไปใช้จ่ายในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุไทยในรอบปีที่ผ่านมา (5 อันดับ)	
49.54%	ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (อาหารการกิน ค่าของเครื่องใช้ สินค้าอุปโภคบริโภค)
21.08%	ไม่ได้รับเบี้ยยังชีพ (เกษียณอายุ อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ อายุเพิ่งจะ 60 ปี บริบูรณ์)
9.99%	การดูแลสุขภาพร่างกาย การรักษาโรค
9.01%	ทำบุญ
5.48%	ฝากธนาคาร/เก็บออม/ลงทุน

ที่มา : ศูนย์สำรวจความคิดเห็นนิต้าโพล และศูนย์วิจัยสังคมสูงอายุ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (๒๕๕๙). รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง “ภาวะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ปี ๒๕๕๙”.

การส่งเสริมผู้สูงอายุให้อยู่ในสภาวะดี (Active aging) หรือ “ติดสังคม”

การคาดการณ์สภาวะสังคมสูงวัยในอนาคตทำให้เกิดความตระหนักเกี่ยวกับข้อท้าทายที่อาจเป็นความเปราะบางในอนาคตหากไม่มีการเตรียมการ ในขณะที่เดียวกันทำให้สามารถทำให้เกิดการจัดการเริ่มต้นได้ตั้งแต่สถานการณ์ปัจจุบัน จากการสำรวจสุขภาพผู้สูงอายุไทย ปี ๒๕๕๖ ภายใต้แผนงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการพบว่าผู้สูงอายุส่วนมาก (ร้อยละ ๗๙.๕) เป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาวะ “ติดสังคม” ร้อยละ ๑๙ อยู่ในสภาวะ “ติดบ้าน” และร้อยละ ๑.๕ อยู่ในสภาวะ “ติดเตียง”^๔

“ติดสังคม” หมายถึง ผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจกรรมประจำวันได้และสามารถออกนอกบ้านไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้

“ติดบ้าน” หมายถึง ผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง แต่มีปัญหาในการเคลื่อนที่เมื่อต้องออกไปนอกบ้าน จึงไม่สะดวกที่จะออกนอกบ้าน

“ติดเตียง” หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง

การที่สังคมไทยมีจำนวนผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาวะ “ติดสังคม” หรืออาจเรียกว่ามีสภาวะดี จำนวนมากนับเป็นต้นทุนที่ดี และสมควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุอยู่ในสภาวะที่ยังทำกิจกรรมประจำวันได้นี้เป็นระยะเวลายาวนานขึ้น เพื่อมีโอกาสเป็นกำลังแรงงาน สร้างผลผลิตให้แก่ประเทศ และมีการทำกิจกรรมเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีได้มากขึ้น

ความต้องการผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมที่รองรับสังคมสูงวัย

จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาวะ “ติดสังคม” ที่มากขึ้นนี้ สามารถกลายเป็นศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจ เกิดมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการดูแลผู้สูงอายุที่มีสภาวะ “ติดบ้าน” และ “ติดเตียง” ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผลิตภัณฑ์ที่ช่วยในจัดปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ประเทศไทยสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นมาเพื่อรองรับความต้องการนี้เพื่อตอบสนองทั้งความต้องการภายในประเทศ และต่างประเทศ เนื่องจากสังคมโลกในภาพรวมกำลังเข้าสู่ภาวะสูงวัยเช่นเดียวกัน

๑.๓ การพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงวัยในสหภาพยุโรป

คณะกรรมการยุโรปได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย ประชากรอายุยืนขึ้นและอัตราการเกิดลดลง มีการพยากรณ์ว่าจะมีปรับเปลี่ยนการจ้างงานคนงานที่มีอายุระหว่าง ๑๕-๖๔ ปี จำนวน ๔ คนทุก ๆ ผู้ที่อายุเกิน ๖๕ ปี เมื่อปี ๒๕๕๖ เหลือเพียง ๒ คนในปี ๒๖๐๓ นั่นคือ วัยแรงงานจะลดลงอย่างมีนัยสำคัญ การมีประชากรสูงอายุในสังคมก็นำมาสู่ความท้าทายต่อโอกาสทางเศรษฐกิจ สถาบันการวิจัยการตลาดของสหภาพยุโรปพยากรณ์ว่าพลังของการใช้จ่ายของผู้สูงอายุในสหภาพยุโรปจะสูงถึง ๑๕ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐต่อปีในปี ๒๕๖๓ และค่าใช้จ่ายสวัสดิการภาครัฐของสหภาพยุโรปในเรื่องผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๘ ในปี ๒๖๐๓ (ปัจจุบันค่าใช้จ่ายเท่ากับร้อยละ ๒๐ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ)

ในปี ๒๕๔๘ เริ่มมีการกล่าวถึง “เศรษฐกิจผู้สูงวัย” ในปฏิญญาบอนด์ โดย Silver Economy network of European Regions ว่าผู้สูงอายุมีความคาดหวังต่อสินค้านวัตกรรมและบริการใหม่ ๆ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตในสังคมสูงวัยที่ดีขึ้น และด้วยนวัตกรรมที่เหมาะสมนี้ ส่งผลให้เกิดมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น

^๔ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๖.

รวมทั้งทำให้สหภาพยุโรปมีความสามารถในการแข่งขันระดับโลกเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งในปี ๒๕๕๔ คณะรัฐมนตรีและสหภาพยุโรปได้รับรองแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” เพื่อนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติ

ต่อมา คณะกรรมการยุโรปได้มีการกำหนดนิยาม “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” ไว้ว่าเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ที่เกิดจากการเติบโตของการใช้จ่ายของภาครัฐและผู้บริโภคในสังคมสูงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพดี มีบริการและสินค้าอุปโภคบริโภคที่ปรับตามสภาพความต้องการและตอบสนองกับการใช้งานของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้สูงอายุโดยตรง โดยนำเสนอแนวคิดที่กำหนดทิศทางอนาคตของนโยบายภาพรวม ในด้านการสร้างสภาพแวดล้อม การจ้างงานผู้ที่อายุเกิน ๕๐ ปีขึ้นไป การศึกษาตลอดช่วงชีวิต และการป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพที่ดี รวมทั้งการรับเอาเทคโนโลยีใหม่ เช่น การเฝ้าระวังสุขภาพ บ้านอัจฉริยะ รถไร้คนขับ และหุ่นยนต์ผู้ดูแล ทั้งนี้เป็นการนำมาใช้เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุ พร้อม ๆ กับส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจ

แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงอายุของสหภาพยุโรปมี ดังนี้

- เพื่อเพิ่มการเติบโตของตลาดสินค้าและบริการสำหรับผู้สูงอายุ
- เพื่อให้มีอัตราการจ้างงานผู้สูงอายุคงอยู่อย่างต่อเนื่อง
- เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมและการคมนาคมที่ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้
- เพื่อให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่สุขภาพดียาวนานขึ้น
- เพื่อให้มีการเฝ้าระวังสุขภาพผู้สูงอายุทางไกล

๑.๔ การพัฒนานวัตกรรมใหม่เพื่อรองรับสังคมสูงวัย

หน่วยงานด้านการวิเคราะห์เศรษฐกิจในประเทศไทยได้ให้ความเห็นในการใช้โอกาสที่สังคมเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเศรษฐกิจและของประเทศจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม จะเห็นได้จากมีการให้ความคิดเห็นในการพัฒนาประเทศ ดังนี้

ข้อคิดเห็นคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ต่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกับการเป็นสังคมสูงวัยมีดังนี้

- การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการวิจัยและพัฒนา และการสร้างนวัตกรรม ทั้งนี้ ใ้มี (๑) การยกระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยสร้างมูลค่าเพิ่มต่อหัว ด้วยการมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่มีสิทธิบัตรเป็นของตนเอง เพิ่มการลงทุนด้าน R&D ให้เป็นอย่างน้อย ๑% GDP (๒) สนับสนุนการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ (๓) พัฒนาระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ได้แก่ กลไกกลไกคุ้มครองของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ฐานข้อมูลการวิจัยและโครงสร้างพื้นฐาน

- สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจจากการเข้าสู่สังคมสูงวัย
- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ Age-friendly city
- เตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุทุกช่วงวัย
- สร้างความเป็นพลเมืองอาเซียนรองรับสังคมพหุวัฒนธรรม

ข้อเสนอสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เพื่อเตือนอนาคตไทยจะเป็นชาติ "แก่ก่อนรวย" หากหลุดไม่พ้นกับดักรายได้ปานกลาง ดังนั้น สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย จึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ว่าไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ในปี ๒๐๒๕ และในอีก ๓๐ ปี ไทยจะมีคนสูงอายุถึง ๓๖% หากไม่สามารถหลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางได้ทัน ไทยจะกลายเป็นประเทศแรก ๆ

ในเอเชียที่ “แกก่อนรวย” และ “แกโดยไม่มีสวัสดิการเพียงพอ” ที่ผ่านมาประเทศไทยเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมโดยไม่พัฒนาเทคโนโลยี เน้นส่งออกไปยังตลาดโลกโดยกดค่าแรงให้ต่ำเพื่อให้แข่งขันได้และไม่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างเพียงพอ การพัฒนาจึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและปัญหาสิ่งแวดล้อมมากในอนาคต ไทยจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องปรับไปสู่ยุทธศาสตร์พัฒนาใหม่ ที่เน้นสร้างมูลค่าเพิ่มบนฐานนวัตกรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และรักษาสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

ข้อคิดเห็นสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เรื่อง ตลาดธุรกิจใหม่ของสังคมผู้สูงอายุทั้งในและต่างประเทศ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้นำเสนอกลุ่มสินค้าที่มีแนวโน้มในการตอบสนองความต้องการของสังคมสูงอายุ แบ่งออกเป็น ๕ อุตสาหกรรม ได้แก่ (๑) อาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพและอาหารจากธรรมชาติ (๒) เฟอร์นิเจอร์ (๓) แพชั่นและไลฟ์สไตล์ (๔) วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างสำหรับผู้สูงอายุ และ (๕) เครื่องมือแพทย์ อีกทั้งตลาดกลุ่มผู้สูงอายุเป็นตลาดที่ผู้บริโภคมีอำนาจในการซื้อค่อนข้างสูง ผู้ผลิตจะต้องมีการนำเสนอสินค้าที่มุ่งเน้นเรื่องคุณภาพและความปลอดภัยเป็นสำคัญ รวมไปถึงการพัฒนานวัตกรรมให้สามารถอำนวยความสะดวกหรือสร้างความแปลก แตกต่างมากกว่าสินค้าที่มีวางจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไป ภายใต้ระดับราคาที่เหมาะสมและคุ้มค่า แต่จุดอ่อนของผู้ประกอบการไทย คือ ไม่ค่อยมีการพัฒนาในเรื่องนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น แม้ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจะเร่งดำเนินการแต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งหากกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ ผู้ประกอบการจะผลิตสินค้าได้ตรงตามเป้าหมายมากขึ้น

ตัวอย่างการพัฒนานวัตกรรมในอุตสาหกรรมที่ตอบสนองความต้องการ ๕ อุตสาหกรรม ดังนี้

๑) อุตสาหกรรมอาหารเสริมและอาหารเชิงสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีโรคประจำตัวตามสภาพร่างกายที่เสื่อมถอย โดยมุ่งเน้นพัฒนานวัตกรรมอาหารเสริมและอาหารเชิงสุขภาพเพื่อตอบสนองต่อโจทย์ความต้องการกลุ่มสุขภาพของผู้สูงอายุ ตลอดจนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ง่ายต่อ การเปิดใช้งาน ดังมีรายงานการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเรื่องกลุ่มสุขภาพ ดังนี้

- สุขภาพหัวใจ
- สุขภาพระบบย่อยอาหาร
- สุขภาพกระดูก
- สุขภาพสมองและความจำ

๒) อุตสาหกรรมสินค้าไลฟ์สไตล์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากสุขภาพร่างกายที่ถดถอยทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัย การพัฒนานวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น

- การพัฒนานวัตกรรมเสื้อผ้าแฟชั่นที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
- การพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

- สินค้าไอทีเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างญาติพี่น้อง และสิ่งบันเทิงต่าง ๆ

๓) อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างและเฟอร์นิเจอร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากสุขภาพร่างกายที่ถดถอยทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัย การพัฒนานวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น

- รูปแบบบ้านที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ตลอดจนวัสดุพื้นผิวที่ไม่ลื่น เพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการหกล้ม หรือลื่นล้ม

- อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และสุขภัณฑ์ ที่ถูกออกแบบสำหรับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุภายในบ้าน

- การพัฒนาระบบอัตโนมัติภายในบ้าน เช่น ลิฟต์ การเปิดปิดไฟ การปรับเพอร์นิเจอร์

๔) อุตสาหกรรมการนวัตกรรมเครื่องมือแพทย์ประเภทต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และบำบัดรักษาผู้สูงอายุ ตามการเสื่อมของกลุ่มสุขภาพ ดังนี้

- กลุ่มสุขภาพสมองและความจำ เช่น อุปกรณ์ติดตามตัวในกลุ่มผู้สูงอายุสมองเสื่อม

- กลุ่มสุขภาพหัวใจ ความดัน เบาหวาน เช่น อุปกรณ์บันทึกผลการเต้นของหัวใจ ความดัน ระดับน้ำตาลในเลือด

- กลุ่มสุขภาพกระดูกและข้อ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ ช่วยในการพยุงและการสร้างกล้ามเนื้อในผู้สูงอายุ เพื่อช่วยในการเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ

การส่งเสริมด้านสุขภาพมีความสำคัญเพื่อให้ประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัยมีสุขภาพที่ดีตลอดไป สามารถเลือกและตัดสินใจในการดำรงชีวิตของบุคคลได้ตามอัตภาพ (Independent Living) รวมทั้งส่งเสริมการจัดบริการทางการแพทย์ในสถานพยาบาลหรือบ้านพักผู้สูงอายุ เช่น โรงพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ ธุรกิจบริการบ้านพักผู้สูงอายุ บริการดูแลผู้สูงอายุ การใช้เทคโนโลยี Smart Health/Telemedicine การพัฒนาและให้บริการระบบสุขภาพอัตโนมัติด้วยการใช้เทคโนโลยี Internet of Things

๕) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ ถือเป็นอีกหนึ่งกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูงมาก เนื่องจากผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งถือว่ามีศักยภาพในการเดินทางท่องเที่ยวและจับจ่ายใช้สอย เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการสังสรรค์ระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน เป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญในเศรษฐกิจผู้สูงวัย ตลอดจนสามารถสร้างงานให้แก่ผู้สูงอายุให้มีอาชีพในวัยหลังเกษียณ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยในการจัดสภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะให้สะดวกต่อการใช้งานของผู้สูงอายุและคนพิการ เช่น อาคาร การขนส่งสาธารณะ เป็นต้น

ข้อเสนอของกระทรวงอุตสาหกรรมในเรื่อง “๑๐ อุตสาหกรรมเป้าหมาย: กลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต” ได้ผ่านการพิจารณาร่วมกันใน “คณะทำงานส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชน” ที่จัดตั้งโดยกระทรวงการคลัง ซึ่งกรรมการประกอบด้วย กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานส่งเสริมการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และหน่วยงานอื่น รวม ๑๕ หน่วยงาน ทั้งนี้ คณะทำงานฯ มีหน้าที่ที่จะวิเคราะห์สถานภาพและศักยภาพของกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จะมีบทบาทต่อการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในอนาคต พร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับมาตรการส่งเสริมการลงทุนสำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายเหล่านั้น

อุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพที่จะเป็นปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (New Growth Engine) ของประเทศ เสนอต่อกระทรวงอุตสาหกรรม และสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจากที่เป็นอยู่ให้สูงขึ้น รวมทั้งมั่นใจว่า ๑๐ อุตสาหกรรมเป้าหมายเหล่านี้เป็นที่สนใจของนักลงทุนทั่วโลก ทั้งนี้ ๑๐ อุตสาหกรรม สามารถแบ่งเป็น ๒ กลุ่มดังนี้

การต่อยอด ๕ อุตสาหกรรมเดิม ประกอบด้วย

- ๑) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Next-generation Automotive)
- ๒) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (Smart Electronics)
- ๓) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Affluent, Medical and Wellness Tourism)
- ๔) การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ (Agriculture and Biotechnology)
- ๕) อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร (Food for the Future)

การเติม ๕ อุตสาหกรรมอนาคต ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขัน และมีผู้สนใจลงทุน ประกอบด้วย

๑) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม (Robotics) เพราะโลกมีความต้องการสูง เชื่อว่าจะใหญ่กว่าอุตสาหกรรมรถยนต์ในอนาคต เรามีความต้องการใช้การเพิ่มประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมการผลิตต่าง ๆ รวมทั้งเรามีฐานอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและไฟฟ้าดีมาก

๒) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (Aviation and Logistics) เนื่องจากจำนวนเครื่องบินที่มากขึ้นและลง ต้องการการซ่อมแซม และมีการขนส่งทางอากาศมากขึ้น จากที่ไทยมีสนามบินอยู่ตะเภา และสนามบินอื่น ๆ ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างอุตสาหกรรมการบินได้

๓) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ (Biofuels and Biochemicals) เพราะโลกกำลังต้องการความยั่งยืน และทั่วโลกกำลังกำหนดมาตรฐานด้านชีวภาพเข้ากับการค้า คือถ้าการผลิตไม่หันมาใช้เคมีชีวภาพ เช่น ไบโอฟอสติกในการหีบห่อ ก็อาจจะส่งออกไม่ได้ เรามีฐานการเกษตรใหญ่ที่สุดในอาเซียน ถ้าเราไม่ลงทุน ประเทศอื่นก็จะลงทุน

๔) อุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital) มีความต้องการสูงมาก และเป็นมาตรฐานใหม่ในการดำรงชีพ โดยเฉพาะอีคอมเมิร์ซ เอกชนไทยก็พร้อม ต่างชาติก็พร้อมจะมาลงทุนต่อยอดเทคโนโลยี

๕) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub) ในด้านการรักษาพยาบาล เรามีหมอพยาบาลที่เก่งมาก ทำได้ดีเป็นที่รู้จักทั่วโลก ต่อไปต้องเพิ่มการลงทุนในการผลิตยา อุปกรณ์การแพทย์ และระบบการรักษาพยาบาลระยะไกล เพราะมีผู้สูงอายุเยอะขึ้นทั่วเอเชียจึงต้องทำให้ครบวงจรการแพทย์

๑.๕ เป้าประสงค์การปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

- ๑) ผู้สูงอายุเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
- ๒) เพื่อเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อผู้สูงอายุ โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมใหม่รองรับสังคมสูงวัย เพื่อป้องกันเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการทั้งในประเทศ และการส่งออกสู่ประชาคมอาเซียน และประชาคมโลก
- ๓) เพื่อสร้างสังคมที่มีสุขแก่ผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุจะต้องมีสุขภาพที่ดี ได้รับการดูแลและบริการสุขภาพอย่างเพียงพอและทั่วถึง

๑.๖ กรอบความคิดเรื่องการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุ

ความหมายเศรษฐกิจผู้สูงอายุ

ในที่นี้ เศรษฐกิจผู้สูงอายุ หมายถึง การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยจากการที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ซึ่งทำให้ประเทศเผชิญปัญหาการขาดคนวัยแรงงาน การจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุจำนวนมาก การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การขาดสินค้าอุปโภค บริโภค และการบริการสำหรับผู้สูงอายุ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคม โดยสนับสนุนนโยบายการเพิ่มกำลังแรงงานผู้สูงอายุ ส่งเสริมการออมของประชากร เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตบั้นปลาย ส่งเสริมให้ประชากรที่เข้าสู่วัยสูงอายุมีสุขภาพที่ดีทั้งกายและใจ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมใหม่ที่รองรับกับความต้องการและตอบสนองกับการใช้งานของผู้สูงอายุ เพื่อป้องกันเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมภาคการผลิตและบริการ ทั้งนี้ เพื่อสร้างตลาดใหม่ที่เน้นผู้บริโภคเป็นผู้สูงอายุ ทั้งในประเทศ ประชาคมอาเซียน และประชาคมโลก

จากการสำรวจความต้องการผู้สูงอายุของประเทศไทย พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการสำคัญใน ๔ เรื่อง ได้แก่ ๑) ด้านสังคม ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว เครือญาติ เพื่อน ๒) สุขภาวะ ๓) เงินและรายได้ ๔) สิ่งแวดล้อม เช่น ที่อยู่อาศัย ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง

คณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจได้พิจารณาเรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันทั้งภาคเศรษฐกิจและภาคสังคมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ทั้งนี้ ด้วยแนวคิดจากการส่งเสริมเศรษฐกิจผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นทั่วโลก เช่น สหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและสวัสดิการเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ดังที่ European Commission ได้จัดทำรายงานเรื่อง GROWING THE EUROPEAN SILVER ECONOMY (๒๐๑๕) เพื่อเตรียมการจัดทำแผนเศรษฐกิจผู้สูงอายุของสหภาพยุโรป และความต้องการสำคัญของผู้สูงอายุในสังคมไทย คณะกรรมการฯ จึงได้จัดทำกรอบแนวคิด “การปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุ” ดังรูปที่ ๔ โดย พิจารณาแบ่งกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุเป็น ๓ กลุ่มหลัก ได้แก่

๑. กลุ่ม “ติดสังคม” หรือเรียก กลุ่มสุขภาวะดี (Active aging) ผู้สูงอายุกลุ่ม “ติดสังคม” เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพสร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ และดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ดีให้นานที่สุด ซึ่งกลุ่มนี้มีจำนวนร้อยละ ๗๙.๕ ของผู้สูงอายุทั้งหมด

๒. กลุ่ม “ติดบ้าน” และ ๓. กลุ่ม “ติดเตียง” กลุ่มผู้สูงอายุ “ติดบ้าน” และ “ติดเตียง” ได้รับบริการสุขภาพและการดูแลที่มีคุณภาพ โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาเป็นเครื่องมือช่วย กลุ่มนี้มีจำนวนร้อยละ ๒๐.๕ ของผู้สูงอายุทั้งหมด

รูปที่ ๔ กรอบการปฏิรูปสังคมสูงวัย

คณะกรรมการฯ เห็นควรปฏิรูปเศรษฐกิจตามข้อสังเกตของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเน้นที่เศรษฐกิจผู้สูงอายุที่ทุกประเทศกำลังเผชิญ คือ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคผลิต ค่าใช้จ่ายสวัสดิการของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งความต้องการสินค้าอุปโภค บริโภคของผู้สูงอายุที่ต้องสอดคล้องกับการใช้งานโดยผู้สูงอายุตามพฤติกรรมการบริโภคของผู้สูงอายุ สภาพปัญหาเหล่านี้ เป็นเหตุสำคัญให้มีการปฏิรูป ในเรื่องสำคัญ ๓ ด้านไปพร้อม ๆ กัน คือ เพิ่มแรงงานภาคการผลิต เสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและขับเคลื่อนอุตสาหกรรมประเทศไทยไปสู่ประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovation-Driven Economy) รวมทั้งการจัดการด้านมาตรการการคลังและภาษี เพื่อระดมทรัพยากรในการจัดสรรด้านระบบสวัสดิการให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้มีความต้องการจำเป็น เพื่อรองรับการพัฒนาของสังคมสูงวัย

๒. วิธีการปฏิรูป

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วในปี ๒๕๔๓ และจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอีก ๒๐ ปี ข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๗๘) โดยประมาณการว่าจะมีประชากรสูงวัยเพิ่มเป็นร้อยละ ๓๐ ของจำนวนประชากร รัฐบาลควรปฏิรูป “เศรษฐกิจผู้สูงวัย” ให้เป็นกลยุทธ์หลักในการขับเคลื่อนประเทศด้วยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมของประเทศไปสู่ประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม รวมทั้งการปฏิรูปด้านนโยบายรายได้ผู้สูงอายุ เพื่อรองรับสังคมสูงวัย

๒.๑ วาระการขับเคลื่อน

วาระการขับเคลื่อน ประกอบด้วย ๓ วาระหลัก ได้แก่

๒.๑.๑ ปฏิรูปการสร้างงานของผู้สูงอายุ

ให้รัฐจัดทำนโยบายส่งเสริมกลุ่มผู้สูงอายุ “ติดสังคม” ที่มีประมาณร้อยละ ๗๙ รวมทั้งกลุ่ม “ติดบ้าน” “ติดเตียง” ซึ่งมีศักยภาพในการทำงาน เป็นผู้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งรัฐควรสร้างปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการจ้างงานผู้สูงอายุ ดังนี้

- ๑) เพิ่มโอกาสให้มีการจัดจ้างผู้สูงอายุทำงาน โดยมีการปรับรูปแบบการทำงาน (work restructuring) เช่น การจ้างแบบเป็นชิ้นงาน การทำงานที่บ้านซึ่งอาจอาศัยเทคโนโลยีช่วยในการทำงานทางไกล
- ๒) เร่งรัดให้มีกิจการเพื่อสังคม (Social enterprise) เพื่อเป็นทางเลือกในการทำงาน
- ๓) จัดให้สิทธิประโยชน์สนับสนุนหน่วยงานที่มีการจ้างผู้สูงอายุ เช่น มาตรการลดหย่อนภาษี เป็นต้น
- ๔) ให้มีการฝึกอบรมผู้สูงอายุในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ รูปแบบอาชีพใหม่ที่อาศัยประสบการณ์ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำงานจากที่บ้าน

๒.๑.๒ ประกาศสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

ให้รัฐมุ่งเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสังคมสูงวัยเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่โดยการสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้าสู่อุตสาหกรรมการผลิตและบริการทั้งภายในประเทศ การส่งออกในภูมิภาคและประชาคมโลก ทั้งนี้ รัฐควรสร้างปัจจัยสนับสนุน ดังนี้

- ๑) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์และบริการด้านผู้สูงอายุ
- ๒) ให้รัฐจัดทำนโยบายเร่งด่วนจัดซื้อผลิตภัณฑ์ที่มาจากการวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ เพื่อสนับสนุน สร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมภายในประเทศสำหรับต้นแบบพื้นที่บูรณาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน ๑๕๒ แห่ง ได้แก่
 - ผลิตภัณฑ์สำหรับการรักษาสุขภาพช่องปากและฟัน เช่น รากฟันเทียมแบบซี่เดียวหรือ ทั้งปาก ฟันปลอม
 - ผลิตภัณฑ์สำหรับการดูแลสุขภาพเท้าเพื่อให้มีภาวะการเดินที่ดี เช่น รองเท้าสุขภาพ รองเท้าสำหรับผู้เป็นโรคเบาหวาน

- อุปกรณ์การช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย เช่น อุปกรณ์ฟื้นฟูแขนและขา สำหรับผู้ที่เป็นอัมพฤกษ์ และอุปกรณ์ช่วยบริหารสมอง เพื่อป้องกันโรคสมองเสื่อม เช่น ชุดโปรแกรมฝึกบริหารสมอง
- ๓) ส่งเสริมการวิจัย พัฒนานวัตกรรมเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่ตอบสนองความต้องการของสังคมสูงวัย เช่น อุตสาหกรรมอาหารสุขภาพ อุตสาหกรรมสินค้าไลฟ์สไตล์ อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างและเฟอร์นิเจอร์ อุตสาหกรรมเครื่องมือแพทย์/บริการดูแลผู้สูงอายุ และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- ๔) สนับสนุนให้เกิดหน่วยธุรกิจทดลอง (Startup business) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสูงวัย

๒.๑.๓ ปฏิรูปนโยบายรายได้ผู้สูงอายุ

ให้รัฐปฏิรูปนโยบายด้านรายได้ผู้สูงอายุ โดยเพื่อทบทวนและจัดสรรการกระจายทรัพยากรในการจัดระบบสวัสดิการให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้มีความต้องการ รวมทั้งใช้มาตรการทางภาษีเป็นแรงจูงใจส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ และการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ดังนี้

- ๑) ทบทวนการจัดการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อลดรายจ่ายสวัสดิการสังคมของภาครัฐ เช่น ทบทวนเงินอุดหนุนเบี้ยยังชีพคนชรา
- ๒) ให้มีการจัดทำฐานข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการสนับสนุนในลักษณะเป็นรายบุคคลได้
- ๓) ขยายและปรับปรุงการออมแห่งชาติให้เข้าถึงชุมชน
- ๔) สนับสนุนการออมที่ใช้เวลาและไม่ให้ผลตอบแทนเป็นเงินทันที เช่น การปลูกไม้เศรษฐกิจยืนต้น การทำแหล่งอาหารชุมชน ฯลฯ
- ๕) ผลักภาระภาษีเพื่อการเลี้ยงดูบางส่วนให้กับทายาท

๒.๒ วิธีการขับเคลื่อน ประกอบด้วย

๑) เสนอให้รัฐบาลประกาศนโยบายให้เศรษฐกิจผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติและบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ เพื่อให้ประเทศไทยมีรายได้จากผลิตภัณฑ์นวัตกรรมและบริการด้านเศรษฐกิจผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

๒) แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุที่มีรองนายกรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจเป็นประธาน มีกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการคลัง กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน และภาคเอกชน/ประชาชน เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุที่เป็นความร่วมมือรัฐ เอกชน และประชาชนอย่างยั่งยืน

๓) ดำเนินการขับเคลื่อนด้วยการยกระดับสถาบันเทคโนโลยีเพื่อคนพิการและผู้สูงอายุ (ปัจจุบันเป็นหน่วยงานภายใต้สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ) ให้เป็นองค์กรมหาชนหรือวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อเป็นหน่วยงานบริหารจัดการการขับเคลื่อนนโยบายร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน มีอำนาจในการสั่งการ และกำกับดูแลโดยคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุ

๒.๓ ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น

- ๑) ประเทศไทยจะมีระบบเศรษฐกิจรองรับสังคมสูงวัย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะ และอุตสาหกรรมด้วยการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมใหม่เพื่อช่วยแก้ปัญหาสังคมในอนาคต
- ๒) เกิดการกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจขนาดใหญ่ จากผู้บริโภคที่เป็นผู้สูงอายุ ทั้งในประเทศและทั่วโลกมีจำนวนมาก และสามารถเป็นพลังการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมได้
- ๓) การส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในการดูแลผู้สูงอายุในด้านสุขภาพ และสังคม จะช่วยลดค่าใช้จ่ายสวัสดิการได้เป็นอย่างมาก
- ๔) เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วนทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

๓. กำหนดเวลาการปฏิรูป

๓.๑ ระยะเวลาที่ ๑๒ เดือน (ก.ค. ๒๕๕๙- มิ.ย. ๒๕๖๐)

การขับเคลื่อนการปฏิรูป

- จัดทำระบบการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการทำงานแบบใหม่ การใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยการทำงานที่บ้าน การฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีและจัดทำฐานข้อมูลแรงงานผู้สูงอายุ
- สนับสนุนการลงทุนการวิจัยและใช้ประโยชน์เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงวัยอย่างยั่งยืน
- ให้นำหน่วยงานรัฐจัดซื้อผลิตภัณฑ์/บริการ ที่สามารถผลิตหรือมาจากการวิจัยภายในประเทศ
- จัดทำมาตรการด้านการคลังและภาษี สำหรับระบบสวัสดิการภาครัฐให้กระจายทรัพยากรให้กับกลุ่มผู้มีความต้องการอย่างแท้จริง
- ระดมทุนเพื่อใช้ในการจัดระบบสวัสดิการ
- กำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อสนับสนุนการดำเนินธุรกิจการผลิตและบริการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

๓.๒ ระยะต่อไป

- ให้รัฐบาลปรับปรุงกฎระเบียบ นโยบาย ผลักดันให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยให้นำไปบรรจุลงในแผนงานปกติของรัฐบาล

๔. แหล่งที่มาของงบประมาณ (กรณีที่ต้องใช้งบประมาณ)

- ๑) งบประมาณในรูปแบบใหม่ที่จัดสรรตามยุทธศาสตร์ การจัดสรรงบประมาณรายจ่าย โดยจัดทำเป็นแผนงานพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงวัยและตามงบประมาณการ เช่น แผนงานบูรณาการพัฒนาค้นตลอดช่วงชีวิต
- ๒) การลงทุนภาครัฐ
- ๓) การลงทุนภาคเอกชน
- ๔) กองทุน สถาบันการเงิน

๕. องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงวัย
องค์ประกอบ ประกอบด้วย

๑) ฝ่ายการเมือง

- รองนายกรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจ เป็นประธาน
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน

๒) ฝ่ายข้าราชการประจำ

- ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ
- อธิบดีกรมบัญชีกลาง
- เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา
- เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา
- ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
- อธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ
- อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
- อธิบดีกรมการท่องเที่ยว
- อธิบดีกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
- เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
- อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
- ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
- ผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

๓) ภาคเอกชนและประชาชน

- ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- ประธานกรรมการหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
- นายกสมาคมธนาคารไทย
- นายกแพทยสภา
- นายกทันตแพทยสภา
- นายกสมาคมโรงพยาบาลเอกชน
- ผู้แทนสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย
- ผู้แทนสมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
- ผู้แทนองค์กรเอกชน ๔ คน ที่ประธานแต่งตั้ง

๔) ฝ่ายเลขานุการ

- เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขานุการ
- ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้ช่วยเลขานุการ
- ผู้แทนสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ผู้ช่วยเลขานุการ
- ผู้อำนวยการสถาบันเทคโนโลยีเพื่อคนพิการและผู้สูงอายุ ผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

- ๑) จัดทำ/พิจารณาแผนงานและโครงการ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจผู้สูงอายุเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- ๒) กำหนดมาตรการและแนวทางให้ส่วนราชการถือปฏิบัติ เพื่อปฏิรูปองค์กรและกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงอายุ ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน
- ๓) ตรวจสอบ ติดตาม และเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผู้สูงอายุ
- ๔) รายงานต่อนายกรัฐมนตรี ในกรณีส่วนราชการมีเหตุขัดข้องในการปฏิบัติตามข้อ ๑, ๒ และ ๓ เพื่อให้นายกรัฐมนตรีมีคำสั่งต่อไป
- ๕) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่นายกรัฐมนตรีหรือประธานกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุสั่งการ
- ๖) เรียกส่วนราชการและองค์กรของรัฐให้นำเสนอข้อมูล หรือชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงานของส่วนราชการได้

๖. ข้อเสนอแนะ

- ๑) เสนอสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศพิจารณามีมติรับหลักการ
- ๒) เสนอรัฐบาลให้ดำเนินการตามวิธีการขับเคลื่อน ข้อ ๒.๑ และวาระการขับเคลื่อนต่อไป

คณะกรรมการกิจการจึงขอเสนอรายงาน เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงวัย” เพื่อให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้โปรดพิจารณา หากสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเห็นชอบด้วย ขอให้โปรดส่งรายงานไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

(นายสถิตย์ ลิ่มพงศ์พันธุ์)
ประธานกรรมการ

รายงานของคณะกรรมการสิทธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ
เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ”

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ
เศรษฐกิจผู้สูงอายุ	๑. ปฏิรูปการสร้างงานของผู้สูงอายุ	<p>ให้รัฐจัดทำนโยบายส่งเสริมกลุ่มผู้สูงอายุ “ติดสังคม” จำนวนร้อยละ ๗๙ ที่มีศักยภาพในการทำงาน เป็นผู้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งรัฐควรสร้างปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการจ้างงานผู้สูงอายุ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เพิ่มโอกาสให้มีการจัดจ้างผู้สูงอายุทำงาน โดยมีการปรับรูปแบบการทำงาน (work restructuring) เช่น การจ้างแบบเป็นชิ้นงาน การทำงานที่บ้านซึ่งอาจอาศัยเทคโนโลยีช่วยในการทำงานทางไกล ● เร่งรัดให้มีกิจการเพื่อสังคม (Social enterprise) เพื่อเป็นทางเลือกในการทำงาน ● จัดให้สิทธิประโยชน์สนับสนุนหน่วยงานที่มีการจ้างผู้สูงอายุ เช่น มาตรการลดหย่อนภาษี เป็นต้น ● ให้มีการฝึกอบรมผู้สูงอายุในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ รูปแบบอาชีพใหม่ที่อาศัยประสบการณ์ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำงานจากที่บ้าน 	๑๒ เดือน (ก.ค. ๒๕๕๙- มิ.ย. ๒๕๖๐)	<ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - การลงทุนภาคเอกชน - กองทุน สถาบันการเงิน 	<ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงศึกษาธิการ - กระทรวงแรงงาน - กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร - กระทรวงอุตสาหกรรม

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ
		<p>ระยะต่อไป : ให้รัฐบาลปรับปรุงกฎระเบียบนโยบาย ผลักดันให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยให้นำไปบรรจุลงในแผนงานปกติของรัฐบาล</p>			
	<p>๒. ประกาศสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ</p>	<p>ให้รัฐมุ่งเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสังคมสูงวัย เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ โดยการสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้าสู่อุตสาหกรรมการผลิตและบริการทั้งภายในประเทศ การส่งออกในภูมิภาคและประชาคมโลก ทั้งนี้ รัฐควรสร้างปัจจัยสนับสนุนดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์และบริการด้านผู้สูงอายุ ● ให้รัฐจัดทำนโยบายเร่งด่วนจัดซื้อผลิตภัณฑ์ที่มาจาก การวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ เพื่อสนับสนุน สร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมภายในประเทศสำหรับต้นแบบพื้นที่บูรณาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน ๑๕๒ แห่ง ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - ผลิตภัณฑ์สำหรับการรักษาสุขภาพช่องปากและฟัน เช่น รากฟันเทียมแบบซี่เดี่ยวหรือทั้งปาก ฟันปลอม 	<p>๑๒ เดือน (ก.ค. ๒๕๕๙- มิ.ย. ๒๕๖๐)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - การลงทุนภาคเอกชน - กองทุน สถาบันการเงิน 	<ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงสาธารณสุข - กระทรวงศึกษาธิการ - กระทรวงแรงงาน - กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี - กระทรวงอุตสาหกรรม

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ
		<ul style="list-style-type: none"> - ผลิตรัณฑ์สำหรับการดูแลสุขภาพเท้า เพื่อให้มีภาวะการเดินที่ดี เช่น รองเท้าสุขภาพ รองเท้าสำหรับผู้เป็นโรคเบาหวาน - อุปกรณ์การช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย เช่น อุปกรณ์ฟื้นฟูแขนและขา สำหรับ ผู้ที่เป็นอัมพฤกษ์ และอุปกรณ์ช่วยบริหารสมอง เพื่อป้องกันโรคสมองเสื่อม เช่น ชุดโปรแกรมฝึกบริหารสมอง ● ส่งเสริมการวิจัย พัฒนานวัตกรรมเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่ตอบสนองความต้องการของสังคมสูงวัย เช่น อัมพาต อุตสาหกรรมอาหารสุขภาพ อุตสาหกรรมสินค้าไลฟ์สไตล์ อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างและเฟอร์นิเจอร์ อุตสาหกรรมเครื่องมือแพทย์/บริการดูแลผู้สูงอายุ และ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ● สนับสนุนให้เกิดหน่วยธุรกิจทดลอง (Startup business) วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสูงวัย 			

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ
		<p>ระยะต่อไป : ให้รัฐบาลปรับปรุงกฎระเบียบนโยบาย ผลักดันให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยให้นำไปบรรจุลงในแผนงานปกติของรัฐบาล</p>			
	<p>๓. ปฏิรูปนโยบายรายได้ผู้สูงอายุ</p>	<p>ให้รัฐปฏิรูปนโยบายด้านรายได้ผู้สูงอายุ โดยเพื่อทบทวนและจัดสรรการกระจายทรัพยากรในการจัดระบบสวัสดิการให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้มีความต้องการ รวมทั้งใช้มาตรการทางภาษีเป็นแรงจูงใจ ส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ และการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ทบทวนการจัดการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อลดรายจ่ายสวัสดิการสังคมของภาครัฐ เช่น ทบทวนเงินอุดหนุนเบี้ยยังชีพคนชรา ● ให้มีการจัดทำฐานข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการสนับสนุนในลักษณะเป็นรายบุคคลได้ ● ขยายและปรับปรุงการออมแห่งชาติให้เข้าถึงชุมชน ● สนับสนุนการออมที่ใช้เวลาและไม่ให้ผลตอบแทนเป็นเงินทันที เช่น การปลูกไม้เศรษฐกิจยืนต้น การทำแหล่งอาหารชุมชน ฯลฯ 	<p>๑๒ เดือน (ก.ค. ๒๕๕๙- มิ.ย. ๒๕๖๐)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - การลงทุนภาคเอกชน - กองทุน สถาบันการเงิน 	<ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ - กระทรวงการคลัง - กระทรวงอุตสาหกรรม - สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน) - กระทรวงมหาดไทย

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ
		<ul style="list-style-type: none"> ผลกระทบภาษีเพื่อการเลี้ยงดูบางส่วนให้กับทายาท <p>ระยะต่อไป : ให้รัฐบาลปรับปรุงกฎระเบียบนโยบาย ผลักดันให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยให้นำไปบรรจุลงในแผนงานปกติของรัฐบาล</p>			

ข้อเสนอเพิ่มเติมประกอบการพิจารณารายงานของ
คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ
สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ”
วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจให้ความคิดเห็นต่อการนำเสนอรายงานเรื่อง เศรษฐกิจผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙ โดยเห็นชอบในหลักการและข้อเสนอกรอบการปฏิรูปเนื่องจากสังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งอาจมีปัญหาระงับแรงงานและการดูแลผู้สูงอายุ การเสนอเรื่องเศรษฐกิจสีดอกเลาเป็นเสมือนการสร้างสมดุลในเรื่องนี้ นั่นคือ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างผลผลิตเชิงเศรษฐกิจ การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศ ขณะที่อีกทางหนึ่งเป็นการนำรายได้/งบประมาณของประเทศไปจัดสวัสดิการและบริการที่เหมาะสมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ

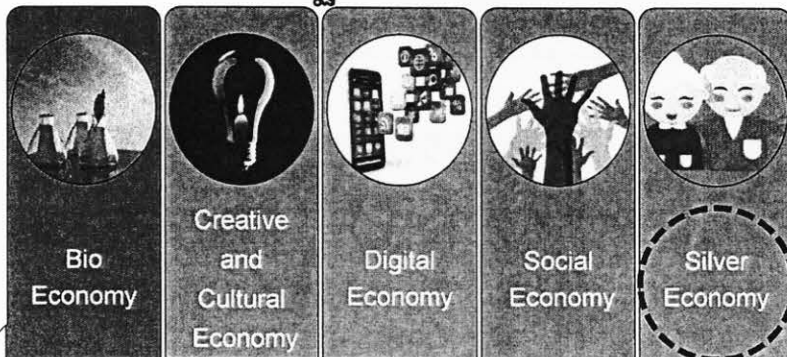
ทั้งนี้ที่ประชุมมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในประเด็น ดังนี้

- เสนอพิจารณาขยายระยะเวลาการเกษียณอายุให้มากกว่า ๖๐ ปี เนื่องจากเห็นว่าผู้สูงอายุยังมีความสามารถในการทำงานได้
- ให้มีการศึกษาวิจัยลักษณะการทำงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม (ตามการแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มติดสังคม กลุ่มติดบ้าน และกลุ่มติดเตียง) เพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ และสามารถทำงานที่เหมาะสมได้อย่างเต็มศักยภาพ
- พิจารณาให้มีทางเลือกการทำงานผู้สูงอายุในลักษณะการรวมกลุ่ม โดยอาศัยวิถีเกษตรกรรม และการสร้างเศรษฐกิจแบบชุมชนพึ่งตนเอง
- ส่งเสริมพลังกลุ่มผู้สูงอายุที่ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา เพื่อช่วยสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม
- การดำเนินงานเพื่อเตรียมการเรื่องผู้สูงอายุบางเรื่องควรให้เริ่มตั้งแต่บุคคลอายุน้อย เช่น การออม อาจเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก
- ปรับกรอบการปฏิรูป ให้แสดงถึงศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุติดบ้านและกลุ่มติดเตียงที่สามารถร่วมสร้างผลผลิตเชิงเศรษฐกิจได้ด้วย
- ให้มีการปรับชื่อเรื่องจาก “เศรษฐกิจสีดอกเลา” เป็น “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” เพื่อเอื้อให้ผู้อ่านหรือผู้พบเห็นเข้าใจความหมายได้ง่าย

เศรษฐกิจผู้สูงอายุ

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจกระแสใหม่

Cross-cutting Issues
Tech Start-up Businesses, Intellectual Property

ภาพรวมการนำเสนอ

๑.

แผนการปฏิรูป

๒.

วิธีการปฏิรูป

๓.

กำหนดเวลาการปฏิรูป

๔.

แหล่งที่มาของงบประมาณ

๕.

องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของ
คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผู้สูงวัย

๖.

ข้อเสนอแนะ

๑.

แผนการปฏิรูป

สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย

สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย

ปี 2553 จำนวนผู้สูงอายุ 8.4 ล้านคน

ปี 2563 จำนวนผู้สูงอายุ 12.6 ล้านคน

กลุ่มที่มีความต้องการบริโภคสินค้า
และบริการที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้งาน
เฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ

19.0%
ติดบ้าน

79.5%
ติดสังคม

กลุ่มที่สามารถประกอบอาชีพได้
เพื่อสร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจ
ให้แก่ประเทศ

อายุคาดเฉลี่ยแรกเกิด
ผู้หญิง : 78.4 ปี
ผู้ชาย : 71.6 ปี

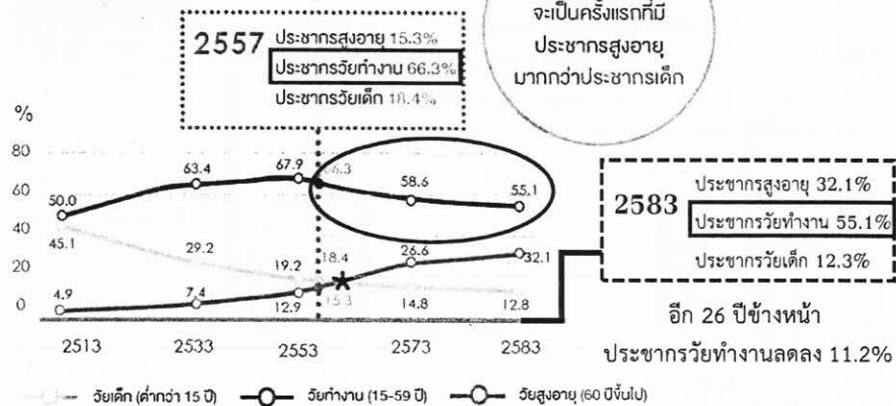
1.5%
ติดเตียง

กลุ่มที่รัฐจะต้องดูแลให้บริการ
สุขภาพอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลประชากรผู้สูงอายุ : ที่มา : ข้อมูลปี 2533 และ 2543 จากสำมะโนประชากรและเคหะ สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ข้อมูลปี 2553 เป็นต้นไป จากคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 สศช.

สถานภาพปัจจุบัน: ปัญหาด้านกำลังแรงงานของประเทศ

ประชากรวัยเด็ก วัยทำงาน และวัยสูงอายุ

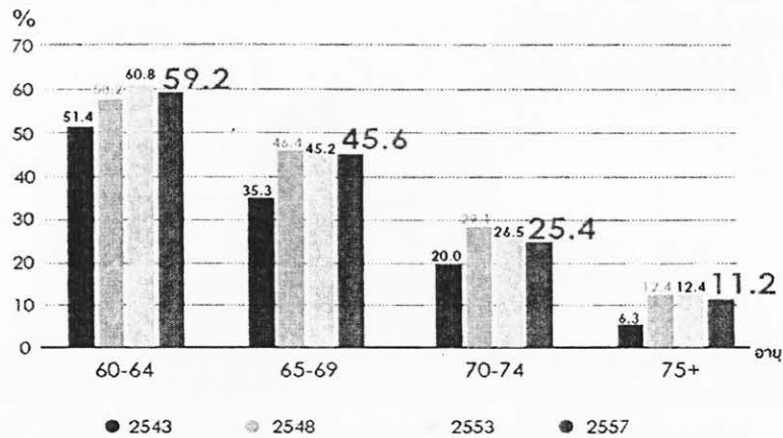

กรมการคลัง
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง โทร. 02-282-1000 โทรสาร 02-282-1001
เว็บไซต์ : www.fiscal.go.th โทรสาร : 02-282-1001-1002 โทรสาร : 02-282-1003-1004

สถานภาพปัจจุบัน : ด้านการทำงานของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุที่ยังทำงานอยู่

ปี 2543, 2548, 2553 และ 2557

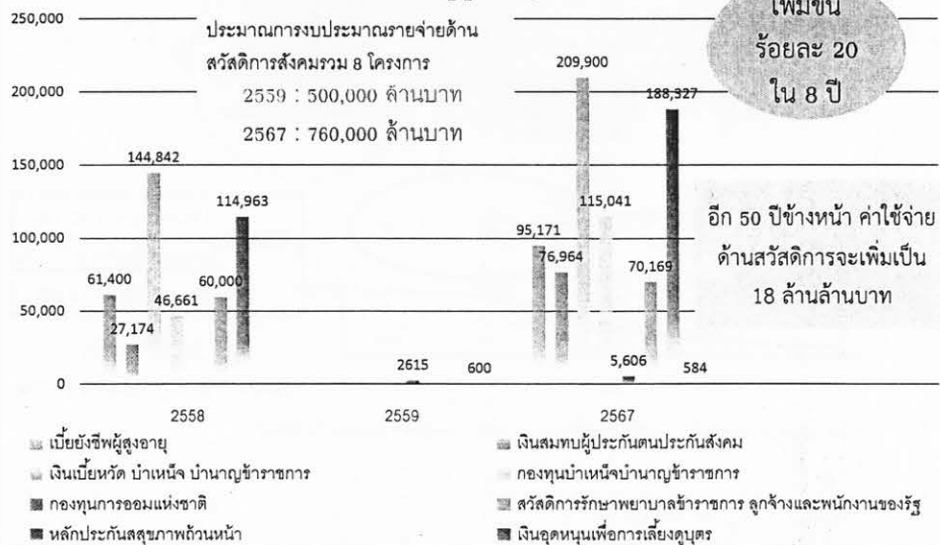

แหล่งข้อมูล : การสำรวจภาวะการทำงานของคนในวัยสูงอายุ ปี 2543 2548 2553 และ 2557, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สถานภาพปัจจุบัน: ปัญหาด้านรายจ่ายสวัสดิการสังคม

งบประมาณรายจ่ายด้านสวัสดิการสังคมที่สำคัญจากการเข้าสู่

สังคมผู้สูงอายุ

สถานภาพปัจจุบัน: ปัญหาด้านอุตสาหกรรมการผลิตในประเทศไทย

ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของประเทศไทย จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม

ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม	ภาพรวมผลการผลิตเปลี่ยนแปลง				ปี 2556	
	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2556 ต่อปี	ปี 2556 ต่อปี
1. ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม (ถ้าเป็นปีบวกค่าเพิ่ม)	100.00	137.40	188.53	171.32	24.68%	-9.13%
ISIC : 15 การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม	15.51	143.75	178.58	153.02	6.45%	-14.31%
ISIC : 16 การผลิตผลิตภัณฑ์ยาสูบ	1.31	111.60	94.53	89.28	-20.00%	-5.55%
ISIC : 17 การปั่น การถลุง และการแต่งแร่ เบริลลียม	7.26	97.85	52.16	53.41	-45.42%	2.40%
ISIC : 18 การผลิตเครื่องเคลือบแก้ว รวมทั้งการผลิตและขัดมันกระจก	7.13	142.09	92.45	92.75	-34.73%	0.32%
ISIC : 19 การฟอกและตกแต่งเส้นใย รวมทั้งการผลิตกระดาษเป็นต้นทาง กระดาษแข็ง อาน้ำดื่ม หรือ เสิร์พลาสติก และรองเท้า	4.20	74.81	23.21	24.97	-66.62%	7.61%
ISIC : 20 การผลิตแร่และผลิตภัณฑ์จากแร่ที่ไม่มีก๊อสมันหรือปิโตรลียม รวมทั้งการผลิตของที่ทำจากฟอสฟอรัสและสังกะสีอื่น ๆ	0.12	85.43	38.53	43.05	-49.61%	11.73%
ISIC : 21 การผลิตกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ	2.21	110.85	104.34	111.10	0.23%	6.48%
ISIC : 23 การผลิตผลิตภัณฑ์จากเหล็ก ผลิตภัณฑ์โลหะ การถลุงเหล็ก การผลิตเหล็กหล่อและเหล็กกล้า	10.42	152.37	157.45	160.67	5.45%	2.05%
ISIC : 24 การผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติกและยาง	4.40	135.05	167.44	169.62	25.60%	1.30%
ISIC : 25 การผลิตผลิตภัณฑ์จากพลาสติก	4.01	139.01	126.22	124.37	-10.58%	-1.47%
ISIC : 26 การผลิตเครื่องจักรกล	4.76	147.59	160.61	163.10	10.51%	1.55%
ISIC : 27 การผลิตโลหะขั้นมูลฐาน	1.25	149.29	108.28	117.14	-21.54%	8.19%
ISIC : 28 การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ทำจากโลหะประดิษฐ์ ยานยนต์ เครื่องจักร และอุปกรณ์	0.60	125.33	145.34	141.76	13.11%	-2.47%
ISIC : 29 การผลิตเครื่องจักรและอุปกรณ์ ซึ่งมีได้จัดไว้ในที่อื่น	3.75	129.20	199.54	186.81	44.48%	-6.38%
ISIC : 30 การผลิตเครื่องจักรกลหนัก เครื่องกำเนิดไฟฟ้า และเครื่องจักร	7.20	233.50	596.81	583.39	149.85%	-2.25%
ISIC : 31 การผลิตเครื่องจักรและเครื่องอุปโภคบริโภค ซึ่งมีได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น	0.82	115.10	139.46	154.03	33.82%	10.44%
ISIC : 32 การผลิตอุปกรณ์และเครื่องอุปโภคบริโภค โทรทัศน์ และเครื่องเล่น	0.70	123.54	100.84	103.69	-16.07%	2.83%
ISIC : 33 การผลิตอุปกรณ์ที่ใช้ในการแพทย์ การวิศวกรรม และอุปกรณ์ที่ใช้ในทางเทคนิคศาสตร์ นาฬิกา	0.71	213.46	238.21	241.44	13.11%	1.36%
ISIC : 34 การผลิตยานยนต์ รถจักรยานยนต์ และรถจักรยาน	5.40	198.78	525.58	413.62	108.08%	-21.30%
ISIC : 35 การผลิตเครื่องอุปโภคและการขนส่งอื่นๆ	0.73	238.60	276.97	242.15	1.49%	-12.57%
ISIC : 36 การผลิตพลังงาน รวมทั้งการผลิตที่มีได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น	7.51	74.95	51.78	43.88	-41.45%	15.24%

สถานภาพปัจจุบัน : การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของครัวเรือน

ตารางที่ 1 : เปรียบเทียบรูปแบบการบริโภคของครัวเรือนไทยในปี 2551 และปี 2573

สัดส่วนรายจ่ายเพื่อการบริโภค	2551	2573	การเปลี่ยนแปลง
บ้านพัก	9.5	18.2	92.0%
เครื่องเรือนและค่าใช้จ่ายภายในบ้าน	6.3	9.0	42.2%
รถจักรยานยนต์	2.5	3.3	31.5%
อื่นๆ	17.4	21.2	21.8%
บ้านพักและสิ่งอำนวยความสะดวก	1.3	1.6	18.7%
การเดินทาง	13.4	14.2	-8.6%
เครื่องสำอาง	4.2	3.7	-10.4%
การศึกษา	2.2	2.0	-12.5%
ที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภค	23.1	17.5	-24.1%
การสื่อสาร	5.2	3.9	-24.6%
เครื่องเขียนและเครื่องเขียน	0.6	0.4	-30.0%
ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	4.1	2.6	-36.0%
อาหารและเครื่องดื่มที่รับประทานนอกบ้าน	2.1	1.2	-44.5%
ยาสูบ	0.3	0.1	-48.1%
อาหารและเครื่องดื่ม	7.9	3.1	-60.9%
รวม	100.0	100.0	

คาดการณ์ว่าอีก 22 ปีข้างหน้า
มีการบริโภคของครัวเรือน

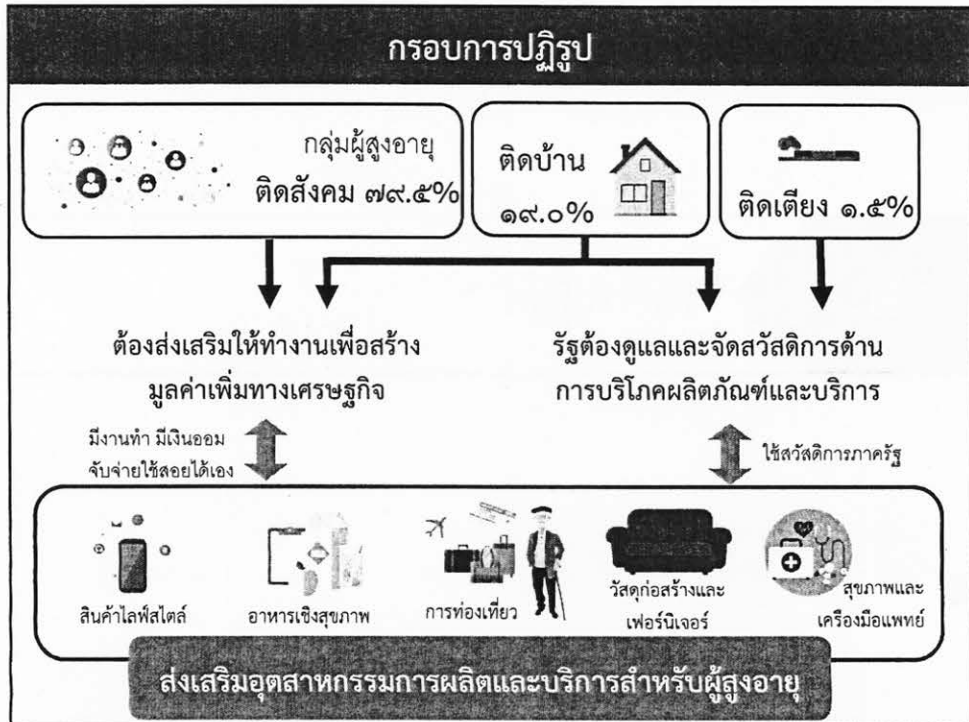
เพิ่มขึ้น 5 รายการ

ลดลง 10 รายการ

สมประวิณ มันประเสริฐ (2010) การศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีต่อ
แบบแผนการบริโภคของครัวเรือนไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ที่มา: สมประวิณ มันประเสริฐ (2010)

เศรษฐกิจผู้สูงอายุ

เศรษฐกิจผู้สูงอายุ (Silver Economy) หมายถึง การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยจากการที่ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัย มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ซึ่งทำให้ประเทศเผชิญปัญหาการขาดคนวัยแรงงาน การจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุจำนวนมาก การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การขาดสินค้าอุปโภค บริโภคและการบริการสำหรับผู้สูงอายุ รัฐจึงจำเป็นต้องปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้ผู้สูงอายุเป็นพลังสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยสนับสนุนนโยบายการเพิ่มกำลังแรงงานผู้สูงอายุ ส่งเสริมการออมของประชากรเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิต บั้นปลาย ส่งเสริมให้ประชากรที่เข้าสู่วัยสูงอายุมีสุขภาพดีทั้งกายและใจ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมใหม่ที่รองรับกับความต้องการและตอบสนองกับการใช้งานของผู้สูงอายุ เพื่อป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมภาคการผลิตและบริการ ทั้งนี้เพื่อสร้างตลาดใหม่ที่เน้นผู้บริโภคเป็นผู้สูงอายุ ทั้งในประเทศ ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

๒.

วิธีการปฏิรูป

๒. วิธีปฏิรูป

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วในปี ๒๕๔๓ และจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า โดยประมาณการว่าจะมีประชากรสูงวัยเพิ่มเป็นร้อยละ ๓๐ ของจำนวนประชากร

รัฐบาลควรปฏิรูป “เศรษฐกิจผู้สูงวัย” ให้เป็นกลยุทธ์หลักในการขับเคลื่อนประเทศด้วยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมของประเทศไปสู่ประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม รวมทั้งการปฏิรูปด้านมาตรการการคลังและภาษี เพื่อรองรับสังคมสูงวัย

๒.๑ วิธีการขับเคลื่อน

๑.

ประกาศนโยบายให้เศรษฐกิจผู้สูงวัยเป็นวาระแห่งชาติและบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ

๒.

แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจ สีดอกเลาที่มีรองนายกรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจเป็นประธาน มีกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓.

ยกระดับสถาบันเทคโนโลยีเพื่อคนพิการและผู้สูงอายุให้เป็นองค์การมหาชนหรือวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนการบริหารจัดการรวมทั้งการติดตามประเมินผล

๒.๒ วาระการขับเคลื่อน

๒.๒.๑. การส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ

๑) จ้างผู้สูงอายุทำงานโดยมีการปรับรูปแบบการทำงาน (work restructuring) เช่น การจ้างแบบเป็นชิ้นงาน การทำงานที่บ้าน โดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำงานทางไกล

๒) จัดทำฐานข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการสนับสนุนในลักษณะเป็นรายบุคคลได้

๓) ฝึกอบรมผู้สูงอายุในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ รูปแบบอาชีพใหม่ที่อาศัยประสบการณ์ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำงานจากที่บ้าน

๒.๒ วาระการขับเคลื่อน

๒.๒.๒ การส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่ตอบสนองความต้องการของสังคมสูงวัยเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่

- ๑) รัฐจัดทำนโยบายเร่งด่วนจัดซื้อผลิตภัณฑ์ที่มาจากarvi และพัฒนาภายในประเทศเพื่อสนับสนุน สร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมภายในประเทศ
- ๒) ให้รัฐเร่งดำเนินการจัดซื้อผลิตภัณฑ์ที่พร้อมสำหรับส่งเสริมเชิงพาณิชย์ เพื่อสนับสนุนต้นแบบพื้นที่บูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
- ๓) ส่งเสริมการวิจัย พัฒนานวัตกรรมเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรม การผลิตและบริการที่ตอบสนองความต้องการของสังคมสูงวัย
- ๔) สนับสนุนให้เกิดหน่วยธุรกิจทดลอง (Start up business) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสูงวัย

๒.๒ วาระการขับเคลื่อน

๒.๒.๓ การปรับปรุงมาตรการด้านการคลังและภาษี

- ๑) ทบทวนการจัดการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อลดรายจ่ายสวัสดิการสังคมของภาครัฐ
- ๒) จัดทำนโยบายด้านภาษี ในการจัดเก็บรายได้เพื่อนำมาใช้ในระบบสวัสดิการสังคม
- ๓) จัดให้มีสิทธิประโยชน์สนับสนุนหน่วยงานที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ
- ๔) จัดให้มีสิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์และบริการด้านผู้สูงอายุ
- ๕) ส่งเสริมนโยบายการออม ได้แก่ ขยายและปรับปรุงการออมแห่งชาติ ให้เข้าถึงชุมชนและสนับสนุนการออมที่ใช้เวลาและไม่ให้ผลตอบแทนเป็นเงินทันที เช่นการปลูกไม้เศรษฐกิจยืนต้น ฯลฯ

๒.๔ ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น

๑.

ประเทศไทยจะมีระบบเศรษฐกิจผู้สูงวัยรองรับสังคมสูงวัย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะ และอุตสาหกรรมด้วยการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมใหม่เพื่อช่วยแก้ปัญหาสังคมในอนาคต

๒.

เกิดการกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจขนาดใหญ่ จากผู้บริโภครายใหญ่ ผู้สูงอายุ ทั้งในประเทศ และทั่วโลก ซึ่งมีจำนวนมาก และสามารถเป็นพลังการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมได้

๓.

การส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในการดูแลผู้สูงอายุในด้านสุขภาพและสังคม จะช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการสังคมได้เป็นอย่างมาก

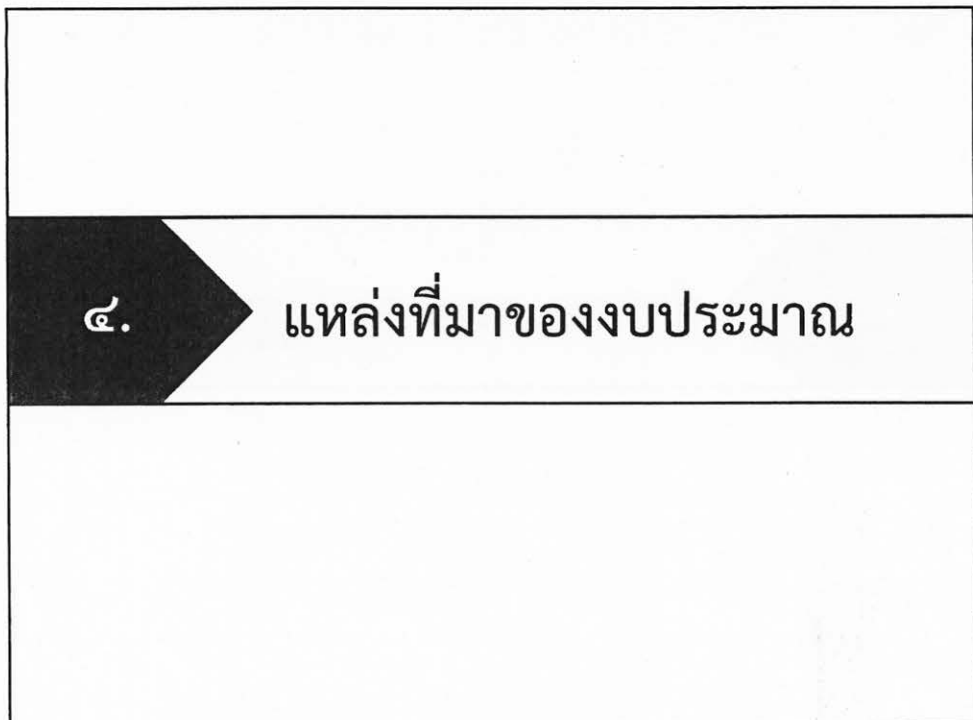
๔.

เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วนทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

๓.

กำหนดเวลาการปฏิรูป

แหล่งที่มาของงบประมาณ

๑. งบประมาณในรูปแบบใหม่ที่จัดสรรตามยุทธศาสตร์ การจัดสรรงบประมาณรายจ่าย โดยจัดทำเป็นแผนงานพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงวัยและตามงบประมาณการ เช่น แผนงานบูรณาการพัฒนาคงตลอดช่วงชีวิต
๒. การลงทุนภาครัฐ
๓. การลงทุนภาคเอกชน
๔. กองทุน สถาบันการเงิน

๕.

องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่

องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่

๑) ฝ่ายการเมือง	๒) ฝ่ายข้าราชการประจำ
๓) ภาคเอกชนและประชาชน	๔) ฝ่ายเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

- ๑) จัดทำ/พิจารณาแผนงานและโครงการ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจผู้สูงอายุเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- ๒) กำหนดมาตรการและแนวทางให้ส่วนราชการถือปฏิบัติ เพื่อปฏิรูปองค์กรและกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงอายุ ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน
- ๓) ตรวจสอบ ติดตาม และเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผู้สูงอายุ
- ๔) รายงานต่อนายกรัฐมนตรี ในกรณีส่วนราชการมีเหตุขัดข้องในการปฏิบัติตามข้อ ๑, ๒ และ ๓ เพื่อให้นายกรัฐมนตรีมีคำสั่งต่อไป
- ๕) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่นายกรัฐมนตรีหรือประธานกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุ สั่งการ
- ๖) เรียกส่วนราชการและองค์กรของรัฐให้นำเสนอข้อมูล หรือชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงานของส่วนราชการได้

๖.

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

- ๑) เสนอสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศพิจารณา
มีมติรับหลักการ
- ๒) เสนอรัฐบาลให้ดำเนินการตามวิธีการขับเคลื่อน ข้อ ๒.๑
และวาระการขับเคลื่อนต่อไป